

มาตรฐานการรายงานทางการเงินกับการจัดการกำไร

Financial Reporting Standards and Earnings Management

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กศณีย์นารถ ลัมสุทธีวันภูมิ
tassaneenart.i@bu.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประวัฒน์ บุญญาศรีสวัสดิ์
prawat.b@bu.ac.th
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

บทคัดย่อ

งบการเงินเป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้ลงทุนใช้ประเมินมูลค่าของธุรกิจเพื่อตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ งบการเงินควรมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ การใช้เฉพาะมาตรฐานการรายงานทางการเงินซึ่งจัดเป็นมาตรฐานที่มีคุณภาพสูงเท่านั้นไม่ทำให้แน่ใจได้ว่างบการเงิน มีความถูกต้องน่าเชื่อถือ เนื่องจากมาตรฐานการรายงานทางการเงินเป็นหลักการที่ให้ผู้บริหารใช้ดุลยพินิจในการประมาณการ รายการต่างๆ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าเป็นช่องทางให้ผู้บริหารจัดการกำไรได้ สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ควรหา มาตรการที่จะเพิ่มคุณธรรมจริยธรรมผู้บริหาร หรือเพิ่มทักษะของผู้ตรวจสอบบัญชีให้สามารถวิเคราะห์ว่ามีการจัดการกำไรเกิด ขึ้นหรือไม่ รวมทั้งต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดโดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า เพื่อลดการจัดการกำไรของผู้บริหาร จึงทำให้งบการเงินควรมีความถูกต้องน่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น

Abstract

Financial statements are a source of information that investors use as a channel to assess the company's value and make economic decisions. Financial statements must be reliable. Using only International Financial Reporting Standards which are high quality standards may not guarantee the reliability of the financial statements, since the said standards are principles-based that allow managers to use discretion and opt to do earnings management. Federation of Accounting Professions under The Royal Patronage of His Majesty The King is expected to support measurements to increase managers' ethics, the ability of auditors to detect the occurrence of earnings management, and the enforcement of law by regulators to produce higher level of reliability of the financial statements.

บทนำ

งบการเงินเป็นแหล่งข้อมูลที่แสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของกิจการ ผู้ใช้ งบการเงินใช้ข้อมูลเหล่านี้เพื่อตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ เช่น เจ้าของกิจการใช้งบการเงินประเมินประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากร และผลการปฏิบัติงานของผู้บริหาร หรืออาจใช้ตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจว่าควรขายหรือถือหุ้นของกิจการต่อไป ส่วนผู้ลงทุนที่ กำลังพิจารณาซื้อหุ้นของกิจการใช้งบการเงินพิจารณาผลตอบแทนและความเสี่ยงที่ตนจะได้รับจากการลงทุนนั้น

งบการเงินจะมีประโยชน์เมื่อผู้ใช้สามารถเข้าใจงบการเงินได้ (Understandability) ตัวเลขในงบการเงินมีความเกี่ยวข้อง กับการตัดสินใจ (Relevance) มีความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Reliability) และเปรียบเทียบกันได้ (Comparability) งบการเงินที่มี คุณสมบัติสี่ประการนี้ถือว่าเป็นงบการเงินที่มีคุณภาพ (แม่บทการบัญชี (ปรับปรุง 2552), 2553ก) ในที่นี้จะกล่าวถึงคุณภาพ

ของงบการเงินด้านความถูกต้องน่าเชื่อถือซึ่งมีความสำคัญต่อผู้ลงทุนมาก เพราะงบการเงินที่แสดงสารสนเทศไม่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงอย่างมีสาระสำคัญ หรือเป็นงบการเงินที่มีข้อผิดพลาดอย่างมีสาระสำคัญจะทำให้ผู้ใช้งบการเงินตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจผิดพลาดสร้างความเสียหายเป็นเงินจำนวนมากแก่ผู้ใช้งบการเงินนั้น ดังกรณีตัวอย่างของ Enron Corporation และ Lehman Brothers Holdings Inc.

Enron Corporation ได้เผยแพร่รายงานประจำปี (Annual Report) ต่อผู้ถือหุ้นและผู้ลงทุนทั่วไปที่แสดงกำไรสุทธิตั้งแต่ปี ค.ศ. 1996 ถึงปี ค.ศ. 2000 เท่ากับ 493, 515, 698, 957 และ 1,266 ล้านดอลลาร์สหรัฐตามลำดับ (“Enron”, 2001) เมื่อวิเคราะห์อัตราการเปลี่ยนแปลงของกำไรสุทธิในปีต่างๆ โดยใช้กำไรสุทธิปี ค.ศ. 1996 เป็นปีฐานพบว่ากำไรสุทธิเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องคือร้อยละ 4.46, 41.58, 94.12 และ 145.83 ตามลำดับ กำไรที่เพิ่มสูงอย่างต่อเนื่องทำให้นักลงทุนตัดสินใจลงทุนในหุ้นนี้เพิ่มขึ้นส่งผลให้ราคาหุ้นเพิ่มสูงขึ้น โดยราคาซื้อขายหุ้นเมื่อวันที่ 2 มกราคม ค.ศ. 1997 เท่ากับ 42.63 เหรียญสหรัฐต่อหุ้น และเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม ค.ศ. 2000 เท่ากับ 83.13 เหรียญสหรัฐต่อหุ้น (“Enron”, n.d.) อัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้นในปี ค.ศ. 2000 เมื่อเปรียบเทียบกับปี ค.ศ. 1997 เพิ่มขึ้นร้อยละ 95 ต่อมาวันที่ 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 2001 Enron Corporation ประกาศแก้ไขงบย้อนหลัง 4 ปีโดยลดกำไรลง 591 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และเพิ่มหนี้สินขึ้น 658 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (Healy & Palepu, 2003) สาเหตุของการแก้ไขกำไรและหนี้สินดังกล่าวเกิดจากการที่ Enron Corporation ตกแต่งตัวเลขให้แสดงกำไรสูงและหนี้สินต่ำกว่าที่ควรเป็น ซึ่งเป็นการแสดงสารสนเทศไม่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงอย่างมีสาระสำคัญ เมื่อผู้ลงทุนทราบว่า Enron Corporation มีการจัดการกำไรต่างพากันขายหุ้นทำให้ราคาหุ้นเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 2001 ลดเหลือเพียง 8.41 เหรียญสหรัฐต่อหุ้น เมื่อวิเคราะห์อัตราการลดลงของราคาหุ้นในวันที่ 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 2001 โดยใช้ราคาเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม ค.ศ. 2000 เป็นปีฐานปรากฏว่าราคาหุ้นลดลงร้อยละ 89.88 ภายในเวลา 10 เดือน สร้างความเสียหายต่อผู้ลงทุนเป็นเงินจำนวนมาก

Lehman Brothers Holdings Inc. วาณิชธนกิจขนาดใหญ่ลำดับที่สี่ของสหรัฐอเมริกาที่ซื้อหนี้สินไว้นอกงบดุลเมื่อใกล้เวลาที่ต้องนำเสนอรายงานทางการเงินปลายปี ค.ศ. 2007 ต้นปีและกลางปี ค.ศ. 2008 ด้วยการบิดเบือนสัญญาซื้อคืนเป็นการขาย ทั้งนี้เนื้อหาของสัญญาซื้อคืนเป็นการกู้ยืมเงินระยะสั้นประมาณ 7-10 วัน โดยมีหลักทรัพย์ที่เป็นสินค้าของ

บริษัทไปค้ำประกัน ทำให้งบดุลต้องแสดงหนี้สินจำนวนเดิม แต่ Lehman Brothers Holdings Inc. บิดเบือนเนื้อหาเป็นการขายสินค้าและนำเงินที่ได้รับไปชำระหนี้ทำให้หนี้สินที่แสดงในงบดุลลดลง (Farrell, 2010) สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ Lehman Brothers พยายามนำหนี้สินไปไว้นอกงบดุลเป็นเพราะบริษัทมี Financial Leverage Ratio ในระดับสูงมากจนกระทั่งอาจถูกลดอันดับความน่าเชื่อถือซึ่งจะส่งผลให้ราคาซื้อขายหุ้นของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ลดลง (Jeffers, 2011) ผลของการกระทำดังกล่าวช่วยรักษาระดับราคาหุ้นโดยเฉลี่ยไว้ที่ 60 เหรียญสหรัฐต่อหุ้น แต่เมื่อ Lehman Brothers Holdings Inc. ได้ยื่นคำร้องขอล้มละลายในวันที่ 15 กันยายน ค.ศ. 2008 ราคาหุ้นลดลงเหลือหุ้นละ 0.21 เหรียญสหรัฐต่อหุ้น อัตราการลดลงคิดเป็นร้อยละ 99.65 สร้างความเสียหายแก่ผู้ลงทุนเป็นอย่างมากเช่นเดียวกับ Enron Corporation ดังนั้นถ้าบริษัทส่วนใหญ่จัดทำรายงานงบการเงินที่ขาดความถูกต้องน่าเชื่อถือจะทำให้ผู้ลงทุนหวาดหวั่นและหันไปลงทุนด้านอื่นแทนที่จะลงทุนในตลาดหุ้น อาจส่งผลให้ตลาดหุ้นขาดสภาพคล่องธุรกิจไม่สามารถจัดหาเงินทุนจำนวนมากเพื่อขยายการค้าและการจ้างงานได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ

ปัจจุบันตลาดทุนมีการติดต่อเชื่อมโยงกันทั่วโลก นักลงทุนจะใช้ข้อมูลในงบการเงินวิเคราะห์หามูลค่าของกิจการต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับราคาตลาดของหุ้นนั้น ผู้ลงทุนจะเลือกซื้อหุ้นที่มีมูลค่ากิจการต่ำกว่าราคาตลาดซึ่งหมายความว่าหุ้นนั้นมีราคาถูก และราคาตลาดของหุ้นนั้นสามารถเพิ่มสูงขึ้นได้อีกในอนาคตทำให้ผู้ลงทุนได้รับผลตอบแทนในรูปเงินปันผลและกำไรจากการขายหุ้นในอัตราที่สูงขึ้นกว่าการซื้อหุ้นที่มีราคาแพง การวิเคราะห์หามูลค่าของกิจการจะถูกต้องเมื่อข้อมูลในงบการเงินมีความถูกต้องน่าเชื่อถือ

งานวิจัยในต่างประเทศพบว่าปัจจัยหนึ่งที่ทำให้งบการเงินมีคุณภาพสูงคือ งบการเงินนั้นจัดทำตามมาตรฐานการบัญชีที่มีคุณภาพสูง (Ewert & Wagenhofer, 2005; Zhou, Xiong, & Ganguli, 2009) ทั้งนี้มีองค์กรระหว่างประเทศชื่อ IFRS Foundation ตั้งคณะทำงานประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญอิสระที่มีความเชี่ยวชาญด้านต่างๆ เช่น ด้านการจัดทำมาตรฐานการบัญชี ด้านการตรวจสอบบัญชี ด้านการใช้รายงานทางการเงิน ด้านการศึกษาวิชาบัญชีจำนวน 15 คน คณะทำงานชุดนี้เรียกว่าคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standard Board) ซึ่งทำหน้าที่พัฒนาและประกาศใช้มาตรฐานการ

รายงานทางการเงินระหว่างประเทศ (International Financial Reporting Standard¹ หรือ IFRS) ที่มีคุณภาพสูง (Hoogervorst, n.d.) IFRS ใช้หลักการ (principles-base) ในการกำหนดวิธีปฏิบัติทางบัญชี เพื่อให้บริการเงินสะท้อนผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของบริษัทใกล้เคียงสภาพเศรษฐกิจที่แท้จริงมากที่สุด (Barth, Landsman, & Lang, 2008) ในปี ค.ศ. 2012 มีประเทศที่ใช้ IFRS มากกว่า 120 ประเทศ (Audit Committee Institute, 2012)

ประเทศไทยเริ่มใช้มาตรฐานการบัญชีเมื่อ พ.ศ. 2522 มาตรฐานการบัญชีไทย (Thai Accounting Standards) ในระยะเริ่มแรกมีที่มาจากหรือนำมาดัดแปลงจากมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกาและมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standards) มาปรับให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของไทย แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2540 รัฐบาลไทยได้ระบุในหนังสือแสดงเจตจำนงต่อ International Monetary Fund (IMF) ว่าจะปรับมาตรฐานการบัญชีไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ดังนั้น สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย (ปัจจุบันคือสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์) ได้ออกประกาศสมาคม ฉบับที่ 010/2540-2542 เรื่อง “นโยบายการกำหนดมาตรฐานการบัญชีไทย” ระบุให้ใช้มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศเป็นเกณฑ์ในการกำหนดมาตรฐานการบัญชีของประเทศไทย โดยมาตรฐานที่กำหนดขึ้นจะมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ และจะตัดทางเลือกที่ผู้ทรงคุณวุฒิทางการบัญชีพิจารณาแล้วว่าไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ทางธุรกิจภายในประเทศ เพื่อให้รายงานทางการเงินที่จัดทำขึ้นในแต่ละกิจการสามารถเปรียบเทียบกันได้ดียิ่งขึ้น (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2542) สภาวิชาชีพบัญชีฯ ได้ปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีไทยตาม IFRS เมื่อ พ.ศ. 2542 และประกาศใช้มาตรฐานการบัญชีที่ปรับปรุงแทนมาตรฐานการบัญชีฉบับเดิม ต่อมาได้ปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีที่ปรับปรุง พ.ศ. 2542 ใหม่อีกครั้งเมื่อ พ.ศ. 2552 และในปีนี้ได้ออกประกาศฉบับที่ 12 ให้จัดเลขระบุฉบับมาตรฐานการบัญชีของไทยให้ตรงตามมาตรฐานการบัญชี

ระหว่างประเทศด้วย (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2552) และในปัจจุบัน (พ.ศ. 2556) มาตรฐานการรายงานทางการเงินของไทย (Thai Financial Reporting Standards - TFRSs) และแม่บทการบัญชีอ้างอิงจากมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ (International Financial Reporting Standards - IFRSs) ที่สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2551 มีจำนวนถึง 33 ฉบับ การตีความตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินจำนวน 13 ฉบับ แนวปฏิบัติทางการบัญชี 3 ฉบับ เป็นมาตรฐานการบัญชีเดิมเพียง 7 ฉบับ

ในการปรับมาตรฐานการบัญชีแต่ละครั้ง บริษัทต้องเสียต้นทุนเป็นเงินจำนวนมากเพื่อปรับตัวเลขทางบัญชีที่บันทึกตามมาตรฐานการบัญชีเดิมเสมือนว่าบริษัทได้ใช้มาตรฐานฉบับใหม่มาตั้งแต่เกิดรายการนั้น หรือที่เรียกว่าการปรับย้อนหลัง จึงมีคำถามว่าการเงินที่จัดทำตาม IFRS จะไม่มีการจัดการกำไร (Earnings Management) ทำให้กำไรมีความถูกต้องน่าเชื่อถือสูงกว่างบการเงินที่จัดทำตามมาตรฐานการบัญชีเดิมหรือไม่ หากงบการเงินมีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากขึ้นก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้อย่างแท้จริง แต่ถ้าความถูกต้องน่าเชื่อถือไม่เพิ่มขึ้นจะทำให้ประโยชน์ที่ได้รับไม่คุ้มต้นทุนที่เสียไป สภาวิชาชีพบัญชีฯ ควรเร่งหาทางแก้ไขเพื่อให้งบการเงินมีความถูกต้องน่าเชื่อถือเพิ่มมากกว่าเดิม

การจัดการกำไร

การจัดการกำไร Healy และ Wahlen (1999) ให้คำนิยามว่า “การจัดการกำไร หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้ดุลยพินิจในการจัดทำรายงานทางการเงินและการสร้างรายการค้าขึ้น เพื่อเปลี่ยนรายงานทางการเงินโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้าใจผลการปฏิบัติงานของบริษัทผิดหรือเพื่อให้กำไรทางบัญชีมีจำนวนหรือมีสัดส่วนตามที่สัญญากำหนดไว้” การจัดการกำไรทำให้กำไรที่ปรากฏในรายงานทางการเงินสูงหรือต่ำกว่ากำไรที่ผู้บริหารทำได้จริง

วิธีการจัดการกำไรมีหลายวิธี วิธีการหนึ่งคือ การที่ผู้บริหารใช้ดุลยพินิจในการตั้งประมาณการต่างๆ เช่น การประมาณหนี้สงสัยจะสูญ การประมาณค่าเสื่อมราคา การตีราคาสินค้าคงเหลือวิธีราคาทุนหรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้ว

¹ International Financial Reporting Standard คือ มาตรฐานการบัญชีที่เป็นสากลเพื่อกำหนดการรับรู้รายการ การวัดมูลค่า และการรายงานทางการเงิน องค์กรที่มีหน้าที่จัดทำมาตรฐานนี้ คือ International Accounting Standard Board (IASB) การทำงานของคณะกรรมการจะนำมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standard หรือที่เรียกว่า AIS) เดิมมาพิจารณา โดยถ้าเป็นการปรับมาตรฐานการบัญชีเดิมเพียงเล็กน้อยจะเรียกมาตรฐานการบัญชีนั้นว่า IAS เหมือนเดิม แต่ถ้าปรับเนื้อหาส่วนใหญ่ หรือออกมาตรฐานใหม่จะเรียกมาตรฐานนั้นว่ามาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ (International Financial Reporting Standard)

แต่ราคาได้จะต่ำกว่า การประมาณการหนี้สินต่างๆ การเร่งหรือชะลอการรับรู้รายได้หรือค่าใช้จ่าย การสร้างรายการรายได้เทียมขึ้น หรือการเกลี้ยกำไรมากขึ้น การประกาศใช้มาตรฐานการบัญชีฉบับใหม่แทนฉบับเดิมซึ่งจะมีช่วงเวลาที่มาตรฐานอนุญาตให้บริษัทนำมาตรฐานใหม่มาใช้ก่อนเวลาที่ประกาศบังคับใช้ ทำให้ผู้บริหารสามารถใช้ดุลยพินิจเลือกเวลาปฏิบัติเพื่อให้ได้ตัวเลขที่ตนต้องการได้ (Watts & Zimmerman, 1986)

งานวิจัยของ Jackson และ Liut (2010) พบว่าผู้บริหารจัดการทำให้กำไรเพิ่มขึ้นโดยใช้วิธีลดค่าใช้จ่ายหนี้สงสัยจะสูญลง งานวิจัยของ Phillips, Pincus และ Rego (2003) พบการจัดการกำไรด้วยการเร่งจำนวนเงินค่าเสื่อมราคาทางบัญชีให้สูงแต่จำนวนเงินนี้เกินกว่าจำนวนเงินที่กฎหมายภาษีอากรกำหนด ทำให้จำนวนเงินค่าเสื่อมราคาทางบัญชีไม่เท่ากับทางภาษี ดังนั้นกำไรที่รายงานสู่ผู้ลงทุนเป็นไปตามเป้าหมายที่นักวิเคราะห์หลักทรัพย์พยากรณ์ไว้ และประหยัดค่าภาษีเงินได้ในงวดบัญชีนั้น การศึกษาของ Marquardt และ Wiedman (2004) เกี่ยวกับการจัดการกำไรโดยใช้เกณฑ์คงค้างพบว่า กิจกรรมที่กำลังจะเสนอขายหุ้นแก่ผู้ลงทุนจะจัดการทำให้กำไรสูงขึ้นโดยการรับรู้รายได้ ทำให้บัญชีลูกหนี้เพิ่มขึ้นอย่างกะทันหัน นอกจากนี้ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1987 คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีประเทศสหรัฐอเมริกาได้ใช้หลักการ SFAS No. 96 เรื่อง Accounting for income taxes โดยให้มีผลบังคับใช้ วันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ. 1988 มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ให้กิจการเลือกที่จะใช้มาตรฐานฉบับนี้ทันทีหรือจะใช้วันที่มีผลบังคับใช้ ก็ได้ Cassidy, Urbancic, Sylvestre และ Ralston (1993) เชื่อว่าในสถานการณ์เช่นนี้ผู้บริหารย่อมเลือกเวลาการใช้ที่ทำให้ผลประโยชน์ของกิจการและของผู้ถือหุ้นดีที่สุด และได้ทำการสำรวจทัศนคติและความเข้าใจของหัวหน้าฝ่ายบัญชีที่ใช้มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้หลังจากกับผู้ที่ใช้ก่อนเวลา พบว่า เวลาที่เลือกใช้ขึ้นอยู่กับผลกระทบต่อการเงินจากการใช้มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้และความยากง่ายของการรวบรวมข้อมูล

ปัจจัยที่ทำให้ผู้บริหารเกิดแรงจูงใจที่จะจัดการกำไรนั้น นอกจากคุณภาพของมาตรฐานการบัญชีแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นอีกหลายประการเช่น ปัจจัยด้านหนี้สิน ปัจจัยด้านโบนัสของผู้บริหาร เป็นต้น โดยมีงานวิจัยที่แสดงว่าหนี้สินหรือโบนัสมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร จึงขอยกตัวอย่างแยกแต่ละประเด็น

ปัจจัยด้านหนี้สิน จากการศึกษาในอดีตพบว่า บริษัทที่มีหนี้สินและเข้าใกล้การละเมิดข้อตกลงตามสัญญาที่กำหนด

ให้บริษัทต้องดำรงอัตราส่วนทางการเงินไว้ที่ระดับหนึ่ง ผู้บริหารของบริษัทเหล่านี้จะจัดการกำไรเพื่อปกป้องไม่ให้บริษัทถูกลดโทษจากการผิดสัญญานั้น Beatty และ Weber (2003) ศึกษาผลกระทบของสัญญาเงินกู้ที่อนุญาตให้เปลี่ยนวิธีการบัญชีได้ ผลการศึกษาพบว่าธุรกิจเลือกใช้วิธีการบัญชีที่ทำให้รายได้ของธุรกิจเพิ่มขึ้น Omid, Khalili และ Mohammadi (2012) ศึกษาชนิดของการจัดการกำไรและผลกระทบต่อสัญญาเงินกู้ และการพยากรณ์อัตราดอกเบี้ยโตของกำไรและยอดขายในอนาคตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศอิหร่าน ผลการศึกษาพบว่า การจัดการกำไรมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับหนี้สินของกิจการและอัตราการเติบโตของยอดขาย แต่มีความสัมพันธ์ตรงกันข้ามกับผลของอัตราการเติบโตของกำไรที่พยากรณ์ว่าจะได้รับในอนาคต

ปัจจัยด้านโบนัส บริษัทที่กำหนดเป้าหมายกำไรเพื่อกำหนดสิทธิได้รับโบนัสของผู้บริหาร เมื่อผู้บริหารทำกำไรของปีนั้นยังไม่ถึงแต่ใกล้ถึงเป้าหมาย ผู้บริหารจะจัดการกำไรเพื่อให้ตนเองได้รับโบนัส Guidry, Leone และ Rock (1999) ศึกษาพบว่าเมื่อการจ่ายเงินโบนัสของผู้บริหารผูกติดกับกำไรที่บริษัททำได้ ทำให้มีการจัดการทำให้กำไรสูงขึ้นในระยะสั้นเพื่อให้มีการจ่ายโบนัส Shuto (2007) ศึกษาบริษัทของญี่ปุ่นพบว่า บริษัทที่จ่ายค่าตอบแทนแก่กรรมการโดยอาศัยฐานกำไร ธุรกิจจะมีการจัดการกำไรโดยเลือกวิธีการที่ทำให้กำไรมากขึ้นเพื่อที่จะได้รับค่าตอบแทนนั้น ในขณะที่หากไม่มีการจ่ายค่าตอบแทนที่มาจากฐานกำไรของธุรกิจ บริษัทจะมีการจัดการกำไรโดยทำให้กำไรลดลงและเพิ่มจำนวนรายการพิเศษ และงานวิจัยนี้สรุปว่า การจัดการกำไรขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของแต่ละธุรกิจ สำหรับประเทศไทยพบว่าผู้บริหารของบริษัทมหาชน จำกัด (มหาชน) ตกแต่งตัวเลขกำไรด้วยการรับรู้รายได้ทันทีที่ส่งอินเทอร์เน็ตเทรดไปฝากขายยังร้านค้าต่างๆ ทั้งที่ความเสี่ยงและผลตอบแทนของอินเทอร์เน็ตเทรดก็ยังเป็นของบริษัทมหาชน จำกัด (มหาชน) ซึ่งผิดหลักการรับรู้รายได้ เพื่อลวงผู้ถือหุ้นและบุคคลอื่นที่จะเข้ามาซื้อหุ้นบริษัทมหาชน จำกัด (มหาชน) ว่าบริษัทมีกำไรทั้งที่การดำเนินงานมีผลขาดทุน (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 25456)

ตามที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าหากผู้บริหารของบริษัทในประเทศไทยเผชิญกับแรงจูงใจในทำนองเดียวกับผู้บริหารของบริษัทต่างประเทศ และถ้ามาตรฐานการบัญชีไทยเปิดโอกาสให้ผู้บริหารใช้ดุลยพินิจในการบันทึกรายการได้ อาจเป็นไปได้ที่ผู้บริหารของบริษัทไทยจะจัดการ

กำไรเช่นเดียวกับบริษัทในประเทศ แต่เนื่องจากการจัดการกำไรเป็นเรื่องภายในที่ผู้บริหารของบริษัททราบ โอกาสที่ผู้ใช้งบการเงินจะทราบเป็นไปได้ยาก บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเตือนให้ผู้ใช้งบการเงินได้ทราบว่าตัวเลขบางรายการในงบการเงินขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร การใช้ตัวเลขเหล่านี้ต้องระมัดระวังและอาจต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมประกอบการพิจารณาตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ

มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกำไร

เมื่อพิจารณามาตรฐานการรายงานทางการเงินของไทยในปัจจุบันที่อ้างอิงตาม IFRS พบว่ามาตรฐานการรายงานทางการเงินของไทยมีลักษณะเป็นหลักการ (principles-base) ที่อนุญาตให้ผู้บริหารสามารถใช้ดุลยพินิจได้หลายฉบับ ตัวอย่างเช่น

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 2 (ปรับปรุง 2552) เรื่อง สินค้าคงเหลือ (2553) ย่อหน้าที่ 9 กำหนดให้วัดมูลค่าสินค้าคงเหลือด้วยราคาทุนหรือมูลค่าสุทธิที่ได้รับแล้วแต่มูลค่าใดจะต่ำกว่า และย่อหน้าที่ 25 กำหนดราคาทุนของสินค้าที่มีลักษณะสลับเปลี่ยนกันได้นั้น ให้ผู้บริหารสามารถเลือกใช้วิธีราคาวิธีใดวิธีหนึ่งในสองวิธีคือ วิธีเข้าก่อนออกก่อนหรือวิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก การเลือกนี้ทำให้ผู้บริหารสามารถใช้ดุลยพินิจจัดการกำไรได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่การเปลี่ยนแปลงราคามีความผันผวนสูงนั้น มูลค่าสินค้าคงเหลือและต้นทุนขายของการตีราคาสินค้าแต่ละวิธีจะแตกต่างกันมาก ทำให้กำไรแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น สินค้าประเภททองคำหรือน้ำมันมีความผันผวนสูง การเลือกวิธีการตีราคาสินค้าที่ต่างกันจะส่งผลให้กำไรแตกต่างกัน เช่น บริษัทซื้อขายทองคำแท่งหนึ่งมีการซื้อขายสินค้าดังนี้

ซื้อสินค้าครั้งที่ 1	น้ำหนัก 1 บาท	ราคาบาทละ	12,000 บาท
ซื้อสินค้าครั้งที่ 2	น้ำหนัก 1 บาท	ราคาบาทละ	15,000 บาท
ซื้อสินค้าครั้งที่ 3	น้ำหนัก 1 บาท	ราคาบาทละ	14,000 บาท
ซื้อสินค้าครั้งที่ 4	น้ำหนัก 1 บาท	ราคาบาทละ	18,000 บาท
ซื้อสินค้าครั้งที่ 5	น้ำหนัก 1 บาท	ราคาบาทละ	16,000 บาท
รวมมีสินค้ามี	น้ำหนัก 5 บาท	เป็นเงิน	75,000 บาท
รอบบัญชีนี้ขายทองคำน้ำหนัก	3 บาท	เป็นเงินทั้งสิ้น	60,000 บาท
สินค้าคงเหลือมี	น้ำหนัก 2 บาท		

หากตีราคาสินค้าคงเหลือวิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

สินค้าคงเหลือน้ำหนัก 2 บาทมาจากการซื้อครั้งที่ 4 และครั้งที่ 5 มีมูลค่ารวม 34,000 บาท และต้นทุนขายมีมูลค่า 41,000 บาท กำไรขั้นต้นมีมูลค่า 19,000 บาท

การตีราคาสินค้าคงเหลือวิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

สินค้าน้ำหนัก 5 บาท ราคาถัวเฉลี่ยบาทละ $(12,000+15,000+14,000+18,000+16,000) / 5 = 15,000$ บาท

สินค้าคงเหลือน้ำหนัก 2 บาท จะมีมูลค่า $2 \times 15,000 = 30,000$ บาท และต้นทุนขายมีมูลค่า 45,000 บาท กำไรขั้นต้นมีมูลค่า 15,000 บาท การตีราคาสินค้าที่แตกต่างกันทำให้กำไรขั้นต้นต่างกัน 4,000 บาท

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 16 (ปรับปรุง 2552) เรื่อง ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ (2553) ย่อหน้าที่ 16 ราคาทุนของรายการที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ คือจำนวนเงินรวมที่จ่ายทั้งในปัจจุบันและอนาคตเพื่อให้ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ อยู่ในสถานที่และสภาพพร้อมใช้งาน ตัวอย่างจำนวนเงินที่จ่ายในปัจจุบัน เช่น ราคาซื้อหลังหักส่วนลดการค้า อากรขาเข้า ภาษีซื้อที่เรียกคืนไม่ได้ ค่าขนส่ง ค่าติดตั้ง เป็นต้น ตัวอย่างจำนวนเงินที่จ่ายในอนาคต เช่น ค่ารั้ว ค่าขนย้าย และค่าบูรณะสถานที่ตั้งของสินทรัพย์เมื่อเลิกใช้งาน ซึ่งจำนวนเงินที่จ่ายในอนาคตนั้นเกิดจากการประมาณการ ผู้บริหารจึงใช้ดุลยพินิจกำหนดราคาทุนของสินทรัพย์เป็นจำนวนเงินตามที่ต้องการได้ ส่งผลให้อัตราส่วนที่แสดงประสิทธิภาพการทำงานของผู้บริหารคือ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (Return on Assets) เป็นไปตามที่ผู้บริหารต้องการ ตัวอย่างเช่น บริษัทชุดเจาะน้ำมันแห่งหนึ่งได้สร้างแท่นขุดเจาะน้ำมันในทะเลโดยจ่ายเงินค่าก่อสร้างและรายจ่ายที่ทำให้แท่นขุดเจาะน้ำมันพร้อมใช้งาน 100 ล้านบาท ประมาณการราย

จ่ายรื้อและขนย้ายเป็น 2 กรณี คือ 30 ล้านบาท และ 15 ล้านบาท ถ้าบริษัทนี้มีการ 5 ล้านบาท ประเมินการแต่ละกรณีจะมีผลต่ออัตราส่วนทางการเงินต่างกันดังนี้

กรณีที่ ประเมินการจ่ายรื้อและขนย้าย 30 ล้านบาท

อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม เท่ากับ $5/(100+30) \times 100 =$ ร้อยละ 3.85

กรณีที่ ประเมินการจ่ายรื้อและขนย้าย 15 ล้านบาท

อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม เท่ากับ $5/(100+15) \times 100 =$ ร้อยละ 4.35

การประมาณการจ่ายรื้อและขนย้ายด้วยจำนวนเงินที่น้อยกว่าทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของผู้บริหารดีกว่าร้อยละ 0.5

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 17 (ปรับปรุง 2552) เรื่องสัญญาเช่า (2553จ) ย่อหน้าที่ 10 กำหนดให้การจัดประเภทสัญญาเช่าเป็นสัญญาเช่าการเงินหรือสัญญาเช่าดำเนินงานนั้นต้องพิจารณาถึงเนื้อหาของรายการมากกว่ารูปแบบตามสัญญา ตามปกติกิจการต้องจัดประเภทสัญญาเช่าเป็นสัญญาเช่าการเงินเมื่อความเสี่ยงและผลตอบแทนของสินทรัพย์ได้โอนจากผู้ให้เช่าไปยังผู้เช่า เช่น ในสถานการณ์การโอนกรรมสิทธิ์สินทรัพย์จากผู้ให้เช่าไปยังผู้เช่าเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาของสัญญาเช่าแม้ว่าจะมีเงื่อนไขที่ต้องจ่ายเงินจำนวนเล็กน้อย หรือไม่มีการโอนกรรมสิทธิ์แต่ผู้เช่าเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของสินทรัพย์ หรือผู้เช่ายอมจ่ายเงินต้นแก่ผู้ให้เช่าเท่ากับหรือเกือบเท่ากับมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ที่เช่า หรือสินทรัพย์ที่เช่ามีลักษณะเฉพาะที่มีผู้เช่าเพียงผู้เดียวที่สามารถใช้สินทรัพย์นั้นได้ เป็นต้น การจัดประเภทสัญญาเช่านั้นมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้ให้ผู้บริหารใช้ดุลยพินิจพิจารณาว่าสัญญาเช่าของกิจการได้มีการโอนความเสี่ยงและผลตอบแทนของสินทรัพย์จากผู้ให้เช่าไปยังผู้เช่าหรือยัง การพิจารณาสัญญาเช่าระยะยาวว่าเป็นสัญญาเช่าดำเนินงานหรือสัญญาเช่าการเงินมีความสำคัญ เพราะถ้าเป็นสัญญาเช่าการเงินกิจการต้องรับรู้สินทรัพย์และหนี้สินในงบการเงิน กิจการจึงมีสินทรัพย์และหนี้สินมากกว่าการจัดประเภทเป็นสัญญาเช่าดำเนินงาน ส่งผลให้อัตราส่วนทางการเงิน คือ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (Return on Assets) และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to Equity Ratio) สูงขึ้นซึ่งไม่เป็นผลดีต่อผู้บริหาร ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องการให้จัดสัญญาเช่าเป็นสัญญาเช่าดำเนินงาน ตัวอย่างเช่น บริษัทแห่งหนึ่งทำสัญญาเช่าระยะยาว สินทรัพย์มีมูลค่ายุติธรรม 20 บาท ก่อนทำสัญญาเช่าบริษัทนี้มีสินทรัพย์ 100 บาท หนี้สิน 15 บาท และทุน 85 บาท สันวนบัญชีที่ทำสัญญาเช่า หากสัญญาเช่านี้เป็นสัญญาเช่าการเงินบริษัทมีกำไร 10 บาท แต่ถ้าเป็นสัญญาเช่าดำเนินงานบริษัทมีกำไร 12 บาท อัตราส่วนการเงินแต่ละกรณีเป็นดังนี้

ชนิดของสัญญา	ผลลัพธ์ของอัตราส่วน ROA	ผลลัพธ์ของอัตราส่วน D/E
สัญญาเช่าการเงิน	$10/(100+20) = 0.08$	$(15+20)/85 = 0.41$
สัญญาเช่าดำเนินงาน	$12/100 = 0.12$	$15/85 = 0.18$

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 19 เรื่อง ผลประโยชน์ของพนักงาน (2553ฉ) กำหนดให้รับรู้ผลประโยชน์พนักงานทั้งที่บริษัทต้องจ่ายเงินสดจากรายการดังกล่าวภายใน 12 เดือนนับจากวันสิ้นสุดระยะเวลารายงาน หรือที่ต้องจ่ายเงินหลังจากพนักงานออกจากงานหรือเมื่อเลิกจ้าง เป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละรอบระยะเวลารายงานที่พนักงานปฏิบัติงานกับบริษัท โดยบันทึกจำนวนเงินที่ต้องจ่ายในอนาคตเป็นหนี้สิน มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้เป็นฉบับใหม่ที่ไม่เคยประกาศใช้มาก่อน เมื่อนำมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้มาใช้เป็นครั้งแรก ย่อหน้าที่ 154 จึงกำหนดให้บริษัทต้องคำนวณผลประโยชน์ที่ต้องจ่ายเงินแก่พนักงานในอนาคตหรือที่มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้เรียกว่าหนี้สินในช่วงการเปลี่ยนแปลง เป็นทั้งค่าใช้จ่ายและหนี้สินย้อนหลังตั้งแต่วันที่พนักงานแต่ละคนเริ่มปฏิบัติงานกับบริษัท และย่อหน้าที่ 155 กำหนดว่าถ้าหนี้สินในช่วงการเปลี่ยนแปลงมากกว่าหนี้สินที่จะรับรู้ ณ วันที่เดียวกันตามนโยบายบัญชีเดิมของกิจการ กิจการสามารถเลือกแนวทางที่จะเพิ่มหนี้สินตามโครงการผลประโยชน์โดยเพิกถอนไม่ได้ได้ 4 วิธีคือ วิธีที่ 1 รับรู้เป็นค่าใช้จ่ายทันทีตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 8 (ปรับปรุง 2552) เรื่อง นโยบายบัญชี การเปลี่ยนแปลงประมาณการทางบัญชี และข้อผิดพลาด วิธีที่ 2 รับรู้เป็นค่าใช้จ่ายตามวิธีเส้นตรงภายในระยะเวลา 5 ปีนับจากวันที่นำมาตรฐานการบัญชีนี้มาใช้ วิธีที่ 3 รับรู้โดยปรับกับกำไรสะสม ณ วันต้นงวดของรอบระยะเวลาบัญชีปี พ.ศ. 2554 วิธีที่ 4 รับรู้โดยใช้วิธีปรับงบการเงินย้อนหลัง ผลจากการเลือกวิธีปฏิบัติทั้ง 4 วิธีให้ผลแตกต่างกัน โดยวิธีที่ 1 จะทำให้กำไรปัจจุบันลดต่ำมากที่สุด แต่กิจการไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายปรับย้อนหลังของงบการเงินที่แสดงเปรียบเทียบกับปีปัจจุบัน วิธีที่ 2 จะทำให้กำไร

ปีปัจจุบันและอนาคตอีก 4 ปีข้างหน้าลดตําน้อยกว่าวิธีที่ 1 ส่วนวิธีที่ 3 ถ้าปีปัจจุบันไม่ถูกกระทบ และวิธีที่ 4 ถ้าปีปัจจุบันไม่ถูกกระทบ แต่กิจการต้องเสียค่าใช้จ่ายปรับย้อนหลังของงบการเงินที่แสดงเปรียบเทียบกับปีปัจจุบัน ตัวอย่าง เช่น วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2554 บริษัทมีหนี้สินในช่วงการเปลี่ยนแปลงมากกว่าหนี้สินที่จะรับรู้ ณ วันที่เดียวกันตามนโยบายบัญชีเดิมของกิจการจำนวน 20 ล้านบาท และกำไรสำหรับปี พ.ศ. 2554 มีจำนวน 10 ล้านบาท ผลกระทบต่อกำไรสำหรับปี พ.ศ. 2554 จากทางเลือกทั้ง 4 เป็นดังนี้

ทางเลือกที่ 1 รับรู้เป็นค่าใช้จ่ายทันที ถ้ากำไรสำหรับปี พ.ศ. 2554 จะเปลี่ยนเป็นขาดทุน 10 ล้านบาท (10 ล้านบาท - 20 ล้านบาท = - 10 ล้านบาท)

ทางเลือกที่ 2 รับรู้เป็นค่าใช้จ่ายตามวิธีเส้นตรงภายในระยะเวลา 5 ปี ถ้ากำไรสำหรับปี พ.ศ. 2554 จะเปลี่ยนเป็น 6 ล้านบาท (10 ล้านบาท - 4 ล้านบาท = 6 ล้านบาท)

ทางเลือกที่ 3 รับรู้โดยปรับกับกำไรสะสม ณ วันต้นงวดของรอบระยะเวลาบัญชีปี พ.ศ. 2554

ทางเลือกที่ 4 รับรู้โดยใช้วิธีปรับงบการเงินย้อนหลังกำไรสำหรับปี พ.ศ. 2554 เท่าเดิมคือ 10 ล้านบาท

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 105 เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน (2553ข) ย่อหน้าที่ 10 กำหนดให้ผู้บริหารต้องจัดประเภทตราสารหนี้ทุกชนิดและตราสารทุนในความต้องการของตลาด ณ วันที่ได้เงินลงทุนนั้นมาเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า หรือหลักทรัพย์เพื่อขาย หรือตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด ลักษณะของหลักทรัพย์เพื่อค้าเป็นเงินลงทุนระยะสั้นและจะถูกขายเมื่อราคาหลักทรัพย์สูงขึ้นทั้งนี้กำไรหรือขาดทุนที่เกิดขึ้นแล้วจากการขายหลักทรัพย์เพื่อค้าในระหว่างงวดบัญชี รวมทั้งรายการกำไรหรือขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากการตีราคาหลักทรัพย์เพื่อค้าในวันสิ้นงวดบัญชี จะแสดงในส่วนของกำไรจากการดำเนินงาน ส่วนหลักทรัพย์เพื่อขายเป็นหลักทรัพย์ที่กิจการถือไว้เพื่อการอื่นโดยมิได้มีวัตถุประสงค์หลักที่จะค้าหลักทรัพย์นั้น เฉพาะกำไรหรือขาดทุนที่เกิดขึ้นแล้วจากการขายหลักทรัพย์เพื่อขายจะแสดงในส่วนของกำไรจากการดำเนินงาน แต่รายการกำไรหรือขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากการตีราคาหลักทรัพย์เพื่อขายจะแสดงในส่วนของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น การจัดการกำไรจะเกิดขึ้นกับหลักทรัพย์เพื่อขาย โดยถ้าต้องการเพิ่มกำไรสำหรับปี ให้ขายหลักทรัพย์เพื่อขายกลุ่มที่มีกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้นเพื่อเป็นรายการที่เกิดขึ้น จึงเปลี่ยนที่แสดงกำไรในส่วนของการกำไรจากการดำเนินงาน ในทำนองเดียวกัน ถ้าต้องการลดกำไร

สำหรับปี ให้ขายหลักทรัพย์เพื่อขายกลุ่มที่มีขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นเพื่อให้เป็นรายการที่เกิดขึ้น จึงเปลี่ยนที่แสดงขาดทุนในส่วนของการกำไรจากการดำเนินงาน

จากตัวอย่างที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นว่า ผลของการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารกระทบต่อตัวเลขกำไร หรือสินทรัพย์ หรือหนี้สินที่ปรากฏในงบการเงิน ดังนั้นผู้เขียนมีความเห็นว่าการที่มาตรฐานการบัญชีไทยมีลักษณะเป็นหลักการที่ให้ผู้บริหารสามารถใช้ดุลยพินิจในการจัดทำงบการเงินได้ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถเลือกวิธีการบัญชีที่สะท้อนสภาพเศรษฐกิจของกิจการให้ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่บังคับหรือสภาพแวดล้อมที่จูงใจให้มีการจัดการกำไรอาจทำการจัดการกำไรขึ้น โดยมีหลักฐานสนับสนุนจากงานวิจัยของ Ball, Robin และ Wu (2003) ที่ศึกษางบการเงิน พ.ศ. 2527-2539 ของบริษัทจดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์ในฮ่องกง มาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย พบว่าแรงจูงใจของผู้บริหารมีอิทธิพลต่อคุณภาพของ งบการเงินมากกว่าการใช้มาตรฐานการบัญชีที่มีคุณภาพสูง และงานวิจัยของ Jeanjean และ Stolowy (2008) พบว่า คุณภาพของรายงานทางการเงินที่จัดทำตาม IFRS ไม่ดีขึ้นกว่าการใช้มาตรฐานท้องถิ่น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการป้องกันการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารเพื่อจัดการกำไรนั้นต้องทำให้ผู้บริหารมีคุณธรรมจริยธรรม จึงขอเสนอแนะให้สภาวิชาชีพบัญชีฯ จัดให้มีการอบรมคุณธรรมจริยธรรมและกำหนดเป็นกฎหมายให้ผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ต้องเข้าอบรมเป็นประจำทุกปี ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการจัดการกำไรของธุรกิจ เช่นกรณีของบริษัท ERA Mining Machinery บริษัทผลิตอุปกรณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยในเหมืองของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่มีการตรวจพบว่าผู้บริหารทำทุจริตตกแต่งตัวเลขสินค้าคงเหลือและรายได้เพื่อแสดงจำนวนกำไรที่สูงเกินจริงต่อเนื่องกันเป็นเวลาหลายปี (Byrt, 2013) นอกจากนี้ต้องจัดหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับการเพิ่มทักษะของผู้ตรวจสอบบัญชีในการวิเคราะห์หาสัญญาณที่บ่งบอกว่าการเงินอาจมีการจัดการกำไร รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดของหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแล เช่น สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เพื่อให้ผู้บริหารจัดทำและรายงานงบการเงินถูกต้องน่าเชื่อถือ

สรุป

มาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการรายงานทางการเงิน เป็นข้อกำหนดทางบัญชีที่คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีกำหนดให้บริษัทต่างๆ ใช้ปฏิบัติเหมือนกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การเงินของแต่ละบริษัทสามารถเปรียบเทียบกันได้ เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของบริษัทต่างๆ หรือใช้เปรียบเทียบแต่ละบริษัทหลายๆ ปีเพื่อดูแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง และใช้พยากรณ์ผลการดำเนินงานและฐานะการเงินในอนาคตของแต่ละบริษัท แต่เนื่องจากสภาพแวดล้อมของแต่ละบริษัทแตกต่างกัน ทำให้มาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการรายงานทางการเงินต้อง

กำหนดวิธีปฏิบัติหลายวิธี และให้ผู้บริหารเลือกใช้วิธีที่สะท้อนผลการดำเนินงานและฐานะการเงินใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุด จึงเป็นช่องทางให้ผู้บริหารที่เผชิญกับแรงกดดันจากการมีหนี้สินสูงเกินกว่าที่สัญญาไว้กับเจ้าหนี้ หรือการมีโอกาสได้รับผลตอบแทนพิเศษจากการสร้างกำไรได้สูงกว่าเป้าหมายหน่วยงานบางแห่ง คนจัดการกำไรเป็นตัวเลขตามที่ต้องการได้ ดังนั้น คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีจึงควรปรับปรุงมาตรฐานการรายงานทางการเงินพร้อมกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารไปพร้อมๆ กัน เพื่อพัฒนาความถูกต้องน่าเชื่อถือของงบการเงินนั้น

บรรณานุกรม

มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 2 (ปรับปรุง 2552) เรื่อง สินค้าคงเหลือ (2553ข). กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชี
มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 16 (ปรับปรุง 2552) เรื่อง ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ (2553ง). กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชี
มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 17 (ปรับปรุง 2552) เรื่อง สัญญาเช่า (2553จ). กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชี
มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 19 เรื่อง ผลประโยชน์ของพนักงาน (2553ฉ). กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชี
มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 105 เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน (2553ช). กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชี
แม่บทการบัญชี (ปรับปรุง 2552) (2553ก). กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชี
สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2552). ประกาศสภาวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 12/2552 เรื่อง การจัดเลขระบุฉบับมาตรฐานการบัญชีของไทยให้ตรงตามมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ, สืบค้นเมื่อ 12 พ.ค. 2555 จาก <http://www.fap.or.th/index.php?lay=show&ac=article&id=539668903&Ntype=18>
สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. (2542). ประกาศสมาคมฉบับที่ 010/2540-2542 เรื่อง นโยบายการกำหนดมาตรฐานการบัญชีไทย. *ข่าววิชาชีพบัญชี*, 22(12), 2-3.
สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2546). ข่าว ก.ล.ต., สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2556, จาก http://capital.sec.or.th/webapp/webnews/news.php?cboType=5&lg=th&news_no=6&news_yy=2546

Audit Committee Institute. (2012). Insights into IFRS: An overview, Retrieved November 17, 2012, from <http://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Insights-into-IFRS/Documents/insights-an-overview-2012.pdf>
Ball, R., Robin, A., & Wu, J. S. (2003). Incentives versus standards: Properties of accounting income in four East Asian countries, Retrieved November 21, 2012, from <https://ritdml.rit.edu/bitstream/handle/1850/8181/ARobinArticle2003.pdf?sequence=6>
Barth, M. E., Landsman, W. R., & Lang, M. H. (2008). International accounting standards and accounting quality. *Journal of Accounting Research*, 46(3), 467-498. doi:10.1111/j.1475-679X.2008.00287.x
Beatty, A., & Weber, J. (2003). The effects of debt contracting on voluntary accounting method changes. *The Accounting Review*, 76(1), 119-142. doi: 10.1016/0165-4101(94)90008-6
Byrt, F. (2013). Accounting Fraud Prompts \$580 Million Write-Down at CAT, Retrieved June 7, 2013, from <http://www.accountingweb.com/article/accounting-fraud-prompts-580-million-write-down-cat/220829>

- Cassidy, J., Urbancic, F. R., Sylvestre, J., & Ralston, F. (1993). Accounting for income taxes: A study of early vs. postponed adoption decisions for controversial accounting standards. *Journal of Applied Business Research*, 9(3), 52-57.
- DeFond, M. L., & Jiambalvo, J. (1994). Debt covenant violation and manipulation of accruals. *Journal of Accounting and Economics*, 17(1-2), 145-176.
- Dichev, I. D., & Skinner, D. (2002). Large-sample evidence on the debt covenant hypothesis. *Journal of Accounting Research*, 40(4), 1091-1123.
- Enron Annual Report 2000. (2001). Retrieved November 21, 2012, from <http://picker.uchicago.edu/Enron/EnronAnnualReport2000.pdf>
- Enron Corporation (ENRN Q) Common Stock Historical Price Table: Daily prices from 01/01/1997 to 12/31/2002. (n.d.). Retrieved November 21, 2012, from <http://www.gilardi.com/pdf/enro13ptable.pdf>
- Ewert, R., & Wagenhofer, A. (2005). Economic effects of tightening accounting standards to restrict earnings management. *The Accounting Review*, 43(4), 1101-1124.
- Farrell, S. (2010). Repo 105 at the heart of Lehman report, Retrieved May 12, 2013, from <http://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/banksandfinance/7431165/Repo-105-at-the-heart-of-Lehman-report.html>
- Guidry, F., Leone, A. J., & Rock, S. (1999). Earnings-based bonus plans and earnings management by business unit managers. *Journal of Accounting and Economics*, 26(1-3), 113-142.
- Healy, P. M., & Palepu, K. G. (2003). The fall of Enron. *Journal of Economic Perspectives*, 17(2), 3-26.
- Healy, P. M., & Wahlen, J. M. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting Horizons*, 13(4), 365-383.
- Hoogervorst, H. (n.d.). Financial reporting for the world's interconnected financial markets, Retrieved November 17, 2012, from <http://www.ifrs.org/The-organisation/Pages/financial-reporting.aspx>
- Jackson, S.B., & Liut, X. K. (2010). The allowance for uncollectible accounts, conservatism, and earnings management. *Journal of Accounting Research*, 48(3), 565-601. doi:10.1111/j.1475-679X.2009.00364.x.
- Jeanjean, T., & Stolowy, H. (2008). Do accounting standards matter? An exploratory analysis of earnings management before and after IFRS adoption. *Journal of Accounting & Public Policy*, 27(6), 480-494. doi:10.1016/j.jaccpubpol.2008.09.008
- Jeffers, A. E. (2011). How Lehman Brothers used Repo 105 to manipulate their financial statements. *Journal of Leadership, Accountability and Ethics*, 8(5), 44-55.
- Marquardt, C. A., & Wiedman, C. I. (2004). How are earnings managed? An examination of specific accruals. *Contemporary Accounting Research*, 21(2), 461-491.
- Omid, A. M., Khalili, P., & Mohammadi, J. (2012). Type of earnings management and the effects of debt contracts, future earnings growth forecast and sales growth: Evidence from Iran. *International Research Journal of Finance & Economics*, (101), 132-142.
- Phillips, J., Pincus, M., & Rego, S. O. (2003). Earnings management: New evidence based on deferred tax expense. *Accounting Review*, 78(2), 491-520.
- Shuto, A. (2007). Executive compensation and earnings management: Empirical evidence from Japan. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 16(1), 1-26.
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1986). *Positive accounting*. Englewood, CA.: Prentice Hall.
- Zhou, H., Xiong, Y., & Ganguli, G. (2009). Does the adoption of international financial reporting standards restrain earnings management? Evidence from an emerging market. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 13, 43-56.